

ISSN 2076-586X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Науковий журнал

Виходить 40 разів на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 21 (314). 2014

Черкаси – 2014

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16161-4633ПР від 11.12.2009**

Матеріали «Вісника» присвячені актуальним проблемам соціально-педагогічної роботи, професійної підготовки спеціалістів соціальної сфери. У публікаціях досліджуються аспекти соціально-педагогічної роботи з різними категоріями населення, зокрема: соціально-педагогічна робота з сім'ями, дітьми та молоддю, людьми похилого віку, підлітками, схильними до адиктивної поведінки; спрямованої на виявлення та розвиток обдарованості дитини; взаємодію фахівців з дитячими, молодіжними та громадськими організаціями; формування професіоналізму спеціалістів соціальної сфери, аналізується міжнародний і вітчизняний досвід соціально-педагогічної діяльності.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої школи, аспірантам, студентам, соціальним працівникам, а також усім, хто цікавиться соціально-педагогічною проблематикою.

Постановою президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1 (Бюлетень ВАК України, 2010. – №3) журнал включено до переліку наукових фахових видань зі спеціальності «Педагогічні науки».

Випуск № 21 (314) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія педагогічні науки рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 6 від 27.03.2014 року).

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського) та Реферативним журналом Всеросійського інституту наукової і технічної інформації РАН (ВІНІТІ РАН).

Головна редакційна колегія:

Кузьмінський А.І., чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. (головний редактор); Боєчко Ф.Ф., чл.-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (заступник головного редактора); Луценко Гр.В., к.ф.-м.н., доц. (відповідальний секретар); Архипова С.П., к.пед.н., проф.; Біда О.А., д.пед.н., проф.; Головня Б.П., д.т.н., доц.; Гусак А.М., д.ф.-м.н., проф.; Драч О.О., д.і.н., проф.; Жаботинська С.А., д.філол.н., проф.; Кукурудза І.І., д.е.н., проф.; Лизогуб В.С., д.б.н., проф.; Марченко О.В., д.філос.н., проф.; Мігус І.П., д.е.н., доц.; Мінаєв Б.П., д.х.н., проф.; Перехрест О.Г., д.і.н., проф.; Поліщук В.Т., д.філол.н., проф.; Савченко О.П., д.пед.н., проф.; Селіванова О.О., д.філол.н., проф.; Чабан А.Ю., д.і.н., проф.; Шпак В.П., д.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку «Методика навчання»); Сердюк З.О., к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку «Методика навчання»); Шпак В.П., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку «Управління освітою»); Михальчук О.О., к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку «Управління освітою»); Біда О.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку «Теорія та історія педагогіки»); Касярум Н.В., к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку «Теорія та історія педагогіки»); Архипова С.П., к.пед.н., проф. (відповідальний редактор напрямку «Соціальна педагогіка»); Майборода Г.Я., к.пед.н., доц. (відповідальний секретар напрямку «Соціальна педагогіка»); Бурда М.І., д.пед.н., проф., академік НАПН України; Градовський А.В., д.пед.н., проф.; Десятов Т.М., д.пед.н., проф.; Євтух М.Б., д.пед.н., проф., академік НАПН України; Капська А.Й., д.пед.н., проф.; Крилова Т.В., д.пед.н., проф.; Кондрашова Л.В., д.пед.н., проф.; Малова І.С., д.пед.н., проф. (Росія); Мельников О.І., д.пед.н., проф. (Білорусь); Мілушев В.Б., доктор, проф. (Болгарія); Ничкало Н.Г., д.пед.н., проф., академік НАПН України; Расчьотіна С.О., д.пед.н., проф. (Росія); Савченко О.П., д.пед.н., проф.; Семеріков С.О., д.пед.н., проф.; Скафа О.І., д.пед.н., проф.; Симоненко Т.В., д.пед.н., проф.; Акуленко І.А., д.пед.н., доц.; Грабовий А.К., к.пед.н., доц.; Гриценко В.Г., к.пед.н., доц.; Демченко О.Г., к.ф.-м.н., доц.; Король В.М., к.пед.н., проф.

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, бульвар Шевченка, 81,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра загальної педагогіки і соціології. Тел. (0472) 33-10-96

Список використаної літератури

1. Білоусова В. О. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи : монографія / В. О. Білоусова. – К. : ІЗМН, 1997. – 192 с.
2. Вишневський О. Концепція демократизації українського виховання / О. Вишневський // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К. : Школяр, 1997. – С. 78–122.
3. Вишневський О. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій : підручник для студентів / О. Вишневський, О. Кобрій, М. Чепіль ; за ред. Вишневського О. – Дрогобич : Відродження, 2001. – 268 с.
4. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : «АртЕк», 2004. – 472 с.
5. Лосева В. К. Культурно-типологическая целостность представлений о человеке как микрокосме / В. К. Лосева, Э. В. Семенов // Некоторые проблемы исследований современной культуры. – М. : НИИ Культуры, 1987. – С. 163–179.
6. Матвієнко О. В. Моральне виховання молодших школярів у позаурочній та позашкільній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. В. Матвієнко ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – 20 с.
7. Молодиченко Н. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Молодиченко ; Ін-т Вищої Освіти АПН України. – К., 2002. – 23 с.
8. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 576 с.

Одержано редакцією 06.08.2014
 Прийнято до публікації 10.08.2014

Аннотація. В статті охарактеризовані методологічні основи проблеми формування общечеловеческих моральних цінностей путем оперирования сукупністю базових філософських, педагогічних, етичних і естетичних ідей, проявляючихся в основних тенденціях относительно трактовки сущности общечеловеческих цінностей: антропоцентричної, теоцентричної, соціоцентричної. Выделены несколько видов морали - автономная, гетерономная, рефлексорная. В ходе научного поиска установлено, что система моральных цінностей формировалась у украинцев издавна, учитывая такие черты национальной ментальности, как кордоцентризм, природный демократизм, склонность к интроверсии. На этой основе на протяжении веков в народе культивировали гуманизм и любовь к родной земле, патриотизм и гражданский долг, свободолюбие и самоотверженность в борьбе за независимость.

Ключевые слова: общечеловеческие нравственные ценности, гуманизм, гуманизация, мораль, нравственное воспитание, моральная норма.

Summary. The methodological bases of a problem of formation of universal moral values by operating are characterized in this article by set of the basic philosophical, pedagogical, ethical and esthetic ideas which are shown in the main tendencies concerning treatment of essence of universal values: anthropometric, theocentric, sociometric. Some types of morals - autonomous, heteronomic, reflex are allocated. During the scientific search it is established that the system of moral values was formed at the Ukrainians long ago, considering such lines of national mentality as a natural democracy, tendency to an introversion. On this basis humanity and love to the native earth, patriotism and a civic duty, love of freedom and dedication in fight for independence were cultivated in the people throughout centuries

Keywords: universal moral values, humanity, humanization, morals, moral education, moral standard.

УДК 37.372

Кучай О. В.

НЕГАТИВНІ МОМЕНТИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядаються негативні моменти використання мультимедійних технологій у початковій школі. Під час використання мультимедійних засобів навчання вчителі початкової ланки найчастіше зустрічаються з такими труднощами, як необхідність ретельного підходу до вибору програм, перевірки їх адекватності, правильності наведених у них даних, неможливістю використовувати фрагментарно. Також суттєвим виявляється невідповідність високих апаратних вимог мультимедійних продуктів та наявного матеріально-технічного забезпечення школи.

Ключові слова: мультимедійні технології, початкова школа, вчитель.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування сучасної системи освіти неможливе без якісного інформаційного супроводу, зміст і характер якого визначається метою освітнього процесу, спрямуванням майбутньої професійної діяльності студентів, предметом, засобами і результатами навчання. Одним з можливих шляхів підвищення ефективності процесу навчання є уніфікація і об'єднання засобів і технологій в єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу [1].

Метою статті є теоретичне висвітлення негативних моментів використання мультимедійних технологій у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо негативні моменти використання мультимедійних технологій у навчальному процесі які з'являються в результаті «тріумфального входження» мультимедіа в реальну практику освіти. Розглянемо їх:

По-перше, це еклектичний набір знань замість системного світогляду, який базується на єдиному підході, парадигмі.

По-друге, орієнтація на репродукування замість творчості.

Третє, продукти, які створені з використанням одного шаблону, наприклад програми Microsoft Power Point, володіють значною подібністю. А це означає, що поряд зі спрощенням у використанні й трансляції інформації мультимедійні технології несуть у собі ще й певну уніфікацію.

Під час використання мультимедійних засобів навчання вчителі початкової ланки найчастіше зустрічаються з такими труднощами, як необхідність ретельного підходу до вибору програм, перевірки їх адекватності, правильності наведених у них даних, неможливістю використовувати фрагментарно. Також суттєвим виявляється невідповідність високих апаратних вимог мультимедійних продуктів та наявного матеріально-технічного забезпечення школи.

До передбачуваних негативних наслідків використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можна віднести:

- можливу шкоду здоров'ю (наприклад, при тривалій і безконтрольній роботі за комп'ютером);
- педагогічно невмотивоване використання (наприклад, ігнорування дидактичних принципів навчання, використання засобу лише заради самого факту його використання, переважання ігрових компонентів над навчальними), що не призводить до позитивних результатів інтенсифікації навчального процесу [2].

Науковці Р. Гуревич, І. Роберт, С. Рижинко, Л. Шевченко, О. Шестопалюк зазначають, що негативними наслідками використання мультимедійних технологій є такі:

- робота за комп'ютером пов'язана з високою емоційною напругою, яка не завжди і не кожному може бути корисною;
- кожному учню необхідний доступ до мультимедійного комп'ютера;
- потрібне спеціальне обладнання для роботи програм;
- інтернет надає величезну кількість, у тому числі й не потрібної інформації, яка може „збивати” учнів;
- неможливе передавання особистого відношення або поведінки;
- для декого з учнів важко сприймати інформацію з екрану;
- практично відсутні мультимедійні програми українською мовою тощо [3, 4, 5].

На думку О. Кривоноса, використання сучасних засобів ІКТ в усіх формах навчання може призвести і до низки негативних наслідків. Зокрема, найчастіші недоліки пов'язані з тотальною індивідуалізацією. Індивідуалізація зводить до мінімуму обмежене в навчальному процесі живе спілкування вчителів і школярів, пропонуючи їм спілкування виключно у вигляді „діалогу з комп'ютером”. Це призводить до того, що учень, якого навчили, активно користується живою мовою, надовго замовкає при роботі із засобами ІКТ. Учень не отримує достатньої практики діалогічного спілкування, формування і формулювання думки на професійній мові. Іншим істотним недоліком масового використання засобів ІКТ в загальній середній освіті є згортання соціальних контактів, скорочення практики соціальної взаємодії і спілкування, індивідуалізм [6, с. 15].

Певну небезпеку приховує зовнішнє поверхнєве використання засобів мультимедіа й інформаційних ресурсів для виконання малозначимих у загальноосвітньому плані групових та індивідуальних проєктів.

Для багатьох учнів комп'ютер може просто залишитися іграшкою. У зв'язку з цим досить згадати школярів, що „загратися”, які, на жаль, нині теж не є рідкістю.

Мультимедіа можуть стати не лише потужним засобом становлення і розвитку школярів (як осіб; суб'єкта пізнання, практичної діяльності, спілкування, самосвідомості), але й, навпаки, сприяти формуванню шаблонного мислення, формального та безініціативного відношення до діяльності тощо.

У багатьох випадках використання засобів інформатизації освіти не виправдано позбавляє школярів можливості проведення реальних дослідів своїми руками, що негативно позначається на результатах навчання.

І, нарешті, не можна забувати про те, що надмірне і не виправдане використання більшості засобів інформатизації негативно відбивається на здоров'ї усіх учасників освітнього процесу [6, с. 17].

До негативних аспектів можна віднести згортання соціальних контактів, скорочення соціальної взаємодії і спілкування, індивідуалізм, важкість переходу від знакової форми представлення знання на сторінках підручника або екрані дисплея до системи практичних дій, що мають логіку, відмінну від логіки організації системи знаків. У разі повсюдного використання мультимедійних технологій учителі й школярі стають нездатними скористатися великим об'ємом інформації, який надають сучасні мультимедіа й телекомунікаційні засоби. Складні способи представлення інформації відволікають учнів від вивченого матеріалу. Слід пам'ятати, якщо учневі одночасно демонструють інформацію різних типів, він відволікається від одних типів інформації, щоб устежити за іншими, пропускаючи важливу інформацію [7].

Використовуючи мультимедіа, вчителі повинні враховувати два можливі напрями впровадження засобів інформатизації в навчальний процес. Перший з них пов'язаний з тим, що мультимедійні технології включаються в навчальний процес в якості „допоміжних” засобів у рамках традиційних методів системи загальної освіти, що історично склалася. В цьому випадку вони виступають як засіб інтенсифікації навчального процесу, індивідуалізації навчання і часткової автоматизації рутинної роботи вчителів, пов'язаної з обліком, діагностикою та оцінкою знань школярів.

Впровадження мультимедіа в рамках другого напрямку призводить до зміни змісту загальної освіти, перегляду форм і методів організації навчального процесу, побудови цілісних курсів, що ґрунтуються на використанні змістовного наповнення засобів інформатизації в окремих шкільних навчальних дисциплінах. Знання, уміння і навички в цьому випадку розглядаються не як мета, а як засіб розвитку особистості школяра [6, с. 17].

Мультимедійні технології з кожним днем все більше проникають в різні сфери освітньої діяльності. Цьому сприяють як зовнішні чинники, пов'язані з глобальною інформатизацією суспільства і необхідністю відповідної підготовки школярів, так і внутрішні чинники, пов'язані з поширенням в школах сучасної комп'ютерної техніки і програмного забезпечення, прийняттям державних і міждержавних програм інформатизації освіти, появою необхідного досвіду інформатизації у все більшій кількості вчителів шкіл, починаючи з початкової ланки. В більшості випадків використання мультимедіа-засобів вносить позитивний вплив на інтенсифікацію праці педагогів, а також на ефективність навчання школярів. У той же час будь-який досвідчений учитель підтвердить, що на тлі досить частого позитивного ефекту від впровадження інформаційних технологій, у багатьох випадках використання мультимедіа-засобів ніяк не позначається на підвищенні ефективності навчання, а в деяких випадках таке використання має негативний ефект. Очевидно, що рішення проблем доречної і виправданої інформатизації навчання має здійснюватися комплексно і всюди [7].

Перераховані проблеми і протиріччя говорять про те, що застосування мультимедіа-засобів в шкільному навчанні за принципом „чим більше, тим краще” не може привести до реального підвищення ефективності системи освіти. У використанні мультимедіа-ресурсів потрібний зважений і чітко аргументований підхід [8].

Висновки. На сьогодні інформаційні й, зокрема, мультимедійні технології більшою чи меншою мірою застосовуються в навчальній і організаційно-педагогічній діяльності практично усіх навчальних закладів. Робота школярів, починаючи з 1-го класу, в комп'ютерних і Інтернет-класах як при вивченні інформатики, так і на заняттях з інших предметів, планування навчальних занять за допомогою комп'ютера або електронне комп'ютерне тестування знань школярів і абітурієнтів стали повсюдними. Учителі шкіл, в тому числі і початкової, розробляють і активно використовують електронні навчальні засоби, посібники, комп'ютерні задачки, практикуми, лабораторні роботи, педагогічні програмні засоби. У електронну форму переведені більшість наукових і методичних розробок. Подальший розвиток отримують нові форми освітньої діяльності, засновані на перевагах новітніх мультимедійних технологій, до яких, у першу чергу, відноситься дистанційна освіта.

Використання мультимедійних технологій буде виправданим і призведе до підвищення ефективності навчання у тому випадку, якщо таке використання відповідатиме конкретним потребам системи освіти.

Список використаної літератури

1. Кирилов М.А., Герасимчук О.Б. Вплив технології мультимедіа на когнітивну діяльність // VIII Международная научно-практическая конференция "Наука в информационном пространстве – 2012" (4-5 октября 2012г.) http://www.confcontact.com/2012_10_04/pe5_kirilov.htm
2. Запорожець Діана. Історико-педагогічний аналіз використання засобів мультимедіа в навчальному процесі (позитивні та негативні наслідки) http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2012/2012_3_11.pdf
3. Роберт И. В. Современные информационные технологии в обучении: дидактические проблемы, перспективы использования / И. В. Роберт. – М. : ШколаПресс, 1994. – 55 с.
4. Гуревич Р. С. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях : посібник / Р. С. Гуревич, О. В. Шестоपालюк, Л. С. Шевченко. – Вінниця, 2004.
5. Рижинко С. С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ) [Електронний ресурс] / С. С. Рижинко. – Режим доступу : <http://www.lineyka.inf.ua/articles/001>
6. Кривонос О.М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні: навчальний посібник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 182 с. С.15
7. Использование мультимедиа-технологий в общем среднем образовании / Институт дистантного образования Российского университета дружбы народов <http://www.ido.rudn.ru/nfpk/mult/mult1.html>
8. Stawecka Anna. Telewizja i jej znaczenie w wychowaniu dzieci // Nauczanie początkowe. Kształcenie zintegrowane. – Rocznik XXXV (LVII). – NUMER 1. – ROK SZKOLNY 2011/2012. – Kielce. – S. 22-33.

Одержано редакцією 10.06.14
Прийнято до публікації 11.06.14

Аннотація. В статті розглядаються негативні моменти використання мультимедійних технологій в початковій школі. При використанні мультимедійних засобів навчання учителя початкового звена часто стикаються з такими труднощами, як необхідність ретельного підходу к вибору програм, перевірки їх адекватності, правильності наведених в них даних, неможливістю використовувати фрагментарно. Також суттєвим виявляється невідповідність високим апаратним вимогам мультимедійних продуктів і наявності матеріально-технічного забезпечення школи.

Ключевые слова: мультимедійні технології, початкова школа, учитель.

Summary. The article deals with the negative aspects of the use multimedia technology in elementary school. When using multimedia teaching elementary level teachers are often faced with difficulties such as the need for a careful approach to the selection of programs, check their adequacy, correctness given in the data, the inability to use fragments. Also significant discrepancy appears high hardware requirements of multimedia products and existing logistics school.

Keywords: multimedia technology, an elementary school teacher.